

Sygn. akt IV CSK 84/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku "S." [...] Spółdzielni Spożywców w S.
przy uczestnictwie Gminy Miasta S., Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta S., M.
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o stwierdzenie zasiedzenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 grudnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 16 lipca 2020 r., sygn. akt XVI Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 lipca 2018 r. Sąd Rejonowy w S.:

1. odrzucił wniosek S. [...] Spółdzielni Spożyców w S.(dalej – „Spółdzielnia”) o stwierdzenie zasiedzenia na jej rzecz działki nr 20, położonej w S., dla której prowadzona jest KW o nr (...)(„działka nr 20”);
2. odrzucił wnioski Spółdzielni, Gminy Miasta S. („Gmina”) oraz Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta S. („Skarb Państwa”) o stwierdzenie zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa działki nr 20;
3. oddalił wniosek Gminy o stwierdzenie zasiedzenia na jej rzecz działki nr 20;
4. oddalił wnioski o stwierdzenie zasiedzenia w pozostałym zakresie;
5. zasądził od Spółdzielni na rzecz M. spółka z o.o. w S. („Spółka”) kwotę 7217 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania;
6. ustalił, że każda ze stron ponosi pozostałe koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Na skutek rozpoznania apelacji Spółdzielni postanowieniem z dnia 16 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w G.:

1. uchylił zaskarżone postanowienie w punkcie 2 (drugim) oraz w punkcie 5 (piątym) i 6 (szóstym), zniósł w tym zakresie postępowanie z udziałem Skarbu Państwa i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w S. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego;
2. oddalił apelację w pozostałym zakresie.

W skardze kasacyjnej dotyczącej punktu 2 ww. rozstrzygnięcia, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, Spółdzielnia wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jej zdaniem, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące możliwości, warunków i okoliczności zasiedzenia prawa użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej, w szczególności w sytuacji, w której umowa użytkowania wieczystego została ustanowiona w przepisanej prawem formie, była wykonywana w dobrej wierze przez okres przekraczający lat 20, jednak następnie została uznana za nieważną ze skutkiem ex tunc, z uwagi na późniejsze stwierdzenie, że część

oddanej w użytkowanie wieczyste nieruchomości (działka nr 20) stanowiła własność prywatną, nie zaś własność Skarbu Państwa bądź jednostki samorządu terytorialnego. Wskazała także na istotne zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądów wymagające dokonania wykładni przepisów prawa je regulujących - tj. w zakresie stwierdzenia, czy art. 677 § 1 (omyłkowo wskazano art. 667 § 1) w związku z art. 610 k.p.c. stwarza wyjątek od ogólnej zasady wyrażonej w art. 321 § 1 k.p.c., a zatem czy Sąd rozpoznający sprawę o zasiedzenie jest uprawniony bądź zobligowany do orzekania z urzędu ponad żądanie wniosku i dokonywania stwierdzenia (lub nie) zasiedzenia nieruchomości na rzecz osób, w stosunku do których nie zgłoszono wniosku w tym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle

zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Zagadnienie i wątpliwości przedstawione przez skarżącego nie czynią zadość przedstawionym wymaganiom. Nie wyjaśnił on w sposób klarowny, jakie

znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma sformułowane przezeń zagadnienie prawne dotyczące zastosowania art. 677 § 1 k.p.c. Było to tym bardziej potrzebne, że przedmiotem zaskarżenia skargą kasacyjną jest postanowienie Sądu Okręgowego w zakresie oddalającym apelację Spółdzielni, a w części dotyczącej kwestii związania postanowieniem wydanym w uprzednio toczącym się postępowaniu o zasiedzenie (i odrzucenia wniosków o zasiedzenie), rozstrzygnięcie to obejmuje swym zakresem jedynie odrzucenie wniosku samej Spółdzielni o stwierdzenie zasiedzenia na jej rzecz działki nr 20 (punkt 1 postanowienia Sądu Rejonowego). Przy czym nie budzi wątpliwości i sama skarżąca tego nie podważa, że inicjatorem postępowania w sprawie Sądu Rejonowego w S. o sygn. I Ns (...), zakończonego postanowieniem z dnia 20 marca 2001 r. była ona sama i że złożyła w nim wniosek – który był przedmiotem rozpoznania w tym postępowaniu - o stwierdzenie zasiedzenia na jej rzecz działki nr 20. Postanowienie Sądu Rejonowego o odrzuceniu wniosku Spółdzielni, Gminy oraz Skarbu Państwa o stwierdzenie zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa działki nr 20 zostało przez Sąd Okręgowy uchylone (punkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego). Wbrew zaś wywodom skarżącego (por. s. 6 skargi kasacyjnej) wniosek o stwierdzenie zasiedzenia działki nr 20 na rzecz Gminy nie został przez Sąd Rejonowy odrzucony, lecz oddalony (punkt 3 postanowienia Sądu Rejonowego), przede wszystkim ze względu na to, że Gmina nie wykazała w żaden sposób, iż władała faktycznie działką nr 20 jako samoistny posiadacz (corpus), jak również nigdy nie miała woli jej posiadania (animus), co czyni jej wniosek bezpodstawnym (por. s. 38-39 oraz 71-72 uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego). Niezależnie od tego, należy zwrócić uwagę, że kwestia, czy sąd rozpoznający sprawę o zasiedzenie jest uprawniony bądź zobligowany do orzekania z urzędu ponad żądanie wniosku i dokonywania stwierdzenia (lub nie) zasiedzenia nieruchomości na rzecz osób, w stosunku do których nie zgłoszono wniosku w tym zakresie, została już wystarczająco wyjaśniona w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2015 r., III CZP 112/14 (OSNC 2015, Nr 13, poz. 675), wskazującej, iż „Stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości może nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika postępowania”. Uchwała ta jest respektowana

w późniejszym orzecznictwie, czemu nie sposób skutecznie zaprzeczyć – jak czyni to skarżąca - powołując judykaty wcześniejsze. Orzekające w niniejszej sprawie Sądy *meriti* uchwały tej w istocie nie kwestionowały, a miały jedynie wzgląd na to, że w postępowaniu w sprawie Sądu Rejonowego w S. o sygn. I Ns (...) oparto się na odmiennym założeniu.

Powoływanych przez skarżącą przyczyn kasacyjnych nie wyczerpuje również drugie ze sformułowanych przez nią zagadnień. Należy przypomnieć, że w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1975 r., III CZP 63/75 (OSNCP 1976, nr 12, poz. 259), której nadano moc zasady prawnej, przyjęto dopuszczalność nabycia użytkowania wieczystego przez zasiedzenie biegnące przeciwko poprzedniemu wieczystemu użytkownikowi. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono przy tym stanowisko, że możliwe jest tylko nabycie przez zasiedzenie prawa użytkowania wieczystego, które już wcześniej skutecznie powstało; prawa nieistniejącego nie można zasiedzieć. Prawo to nie może zatem powstać w drodze zasiedzenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2016 r., III CZP 57/16, OSNC 2017, nr 5, poz. 51, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2010 r., IV CSK 553/09, niepubl.). Zwrócono również uwagę, że zgodnie z art. 232 k.c. użytkowanie wieczyste nie może obciążać gruntów prywatnych, w związku z czym np. zasiedzenie własności gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste powoduje nie tylko utratę jego własności przez Skarb Państwa albo jednostkę samorządu terytorialnego, lecz także wygaśnięcie ustanowionego na nim użytkowania wieczystego (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2016 r., III CZP 57/16), a nadto, ze względu na inny charakter posiadania właścicielskiego i posiadania użytkownika wieczystego, wykluczono możliwość zliczania – dla stwierdzenia upływu terminu zasiedzenia – okresów posiadania w tym charakterze (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 68/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 109 i z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 6). W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budziło przy tym wątpliwości, że dopuszczenie możliwości zasiedzenia prawa użytkowania wieczystego oznacza, że w drodze analogii do zasiedzenia tego prawa zastosowanie znajdują przepisy o zasiedzeniu prawa własności nieruchomości (np.

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., II CSK 811/14, niepubl. i z dnia 25 stycznia 2017 r., IV CSK 799/15, niepubl.).

Skarżąca nie wskazała przepisów prawa, na których tle wyłoniło się - jej zdaniem - formułowane zagadnienie prawne ani nie przedstawiła argumentacji jurydycznej uzasadniającej możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącej o istotności tego zagadnienia. W świetle przytoczonych wyżej wypowiedzi Sądu Najwyższego uzasadniona była więc ocena, że powołana przyczyna przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie została wykazana.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.